11.02.26р. 51гр. укр. літ.

Доброго дня! Тема уроку. Життя та творчість В.Стефаника. Новаторство письменника. «Камінний хрест» - психологічне розкриття теми еміграції. Історична основа твору. Сюжетно – композиційні особливості

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1. Відеоурок. Життя і творчість Василя Стефаника. https://www.youtube.com/watch?v=AL6l2GrONxE

2. Відеоурок. Василь Стефаник. «Камінний хрест». https://www.youtube.com/watch?v=w2m6te-iHuk

3. Опрацюйте матеріал у підручнику О. Авраменка за 10 кл. с. 169-175

4. Законспектуйте в робочому зошиті (основне).

Перш ніж перейти до вивчення нового матеріалу, пропоную прослухати інформацію про причини еміграції людей за кордон у ХХст. https://www.youtube.com/watch?v=qDwmHb0NKGg

Діаспора (від гр. слова діаспора - розсіяння) – розсіяння в різних країнах народу, вигнаного з батьківщини чужинцями.

Українська діаспора утворилася передусім внаслідок міграцій, українці здебільшого виїздили за межі України у пошуках кращого життя, умовно поділяється на східну (Росія 4,3 млн., Казахстан 900 тис., Молдова 600 тис., Білорусь 300 тис., Узбекистан 150 тис., Киргизія 100 тис. жителів українського походження) і західну (США 2 млн., Канада 800 тис., Бразилія та Аргентина по 400 тис., Австралія і Франція по 40 тис., Велика Британія 30 тис., Німеччина 25 тис. жителів українського походження).

Галичина наприкінці XIX- поч. XX ст.. була в обіймах Австро - Угорської імперії. Причиною еміграції населення були непомірні податки, поступове зубожіння селян, занепад економіки, відсутність заробітку… Тож доводилося селянам мандрувати в далекі краї в пошуках кращої долі. Одним з перших емігрантів був Іван Богдан із Коломиї, грамотний, добрий столяр, знався на виробництві мазуту, 1890 року він виїхав до Америки в штат Вірджинію. Усього

протягом 1890-1910 рр. емігрувало 300 тис. українців.

В історії української еміграції визначають чотири хвилі переселенського руху.

- Перша хвиля (кінець XIX століття — початок Першої світової війни). Емігрували до США, Бразилії, Канади, Аргентини, Австралії, Нової Зеландії. Причини еміграції: економічні, соціальні, політичні.
- Друга хвиля (період між Першою і Другою світовими війнами). Зумовлена поєднанням соціально-економічних та політичних причин.
- Третя хвиля (кінець Другої світової війни). Викликана політичними мотивами.
- Четверта хвиля — так звана «заробітчанська» (з 1990 років). Причини — економічна скрута перехідного періоду в Україні.

Сьогодні ми звернемося до творчості Василя Стефаника: Стефаника-новеліста, Стефаника-майстра. Адже саме про нього Максим Горький сказав: «Як коротко, сильно і страшно пише ця людина». Ці слова будуть епіграфом нашого заняття і ми розкриємо їх зміст протягом заняття.

Ми зробимо загальний огляд життєвого і творчого шляху В. Стефаника, розкриємо тематичну різноманітність творчості письменника, проаналізуємо зміст новели «Камінний хрест» як модерністського твору, з'ясуємо історичну основу та сюжетно-композиційні особливості твору.

Розгорніть робочі зошити, запишіть число, класна робота та тему уроку: «Василь Стефаник. Життя і творчість. Новаторство письменника. «Камінний хрест» – психологічне розкриття теми еміграції. Історична основа твору».

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

1. Робота з портретом.

Уважно погляньте на портрет письменника, опишіть риси його зовнішності.

− Яке враження на вас справив портрет письменника?

− Якою, на вашу думку, В. Стефаник був людиною? Які риси зовнішності на це вказують?

2. Перегляд відео Василь Семенович Стефаник

https://www.youtube.com/watch?v=dSf7zPb3WJc

3. Бесіда за змістом переглянутого.

− Де і коли народився В. Стефаник?

(Русів, тепер Снятинського району Івано-Франківської області, 14 травня 1871).

− В яких містах здобув освіту новеліст?

(Навчався у Русівській початковій школі (з 1878), Снятинській міській школі (з 1880), потім в польських

гімназіях у Коломиї (з 1883 року) та Дрогобичі (з 1891).

− Коли Стефаник вступив до таємного гуртка і які були наслідки?

(У 1890 р. через участь у «Покутській трійці» — таємному творчому об'єднанні духовно близьких митців-земляків, до складу якої входили також Лесь Мартович та Марко Черемшина, Стефаник був виключений з Коломийської гімназії).

− Коли, де і яка виходить І збірка Стефаника?

(У 1899 у Чернівцях, з'явилася перша збірка прози Стефаника «Синя книжечка).

− Як називається ІІ збірка Стефаника?

(1990 року у Львові з'явилася друга збірка письменника «Камінний Хрест»).

− Коли Стефаник повертається до літературної творчості після 16-річної мовчанки? (У 1916 році).

− Що відомо про особисте життя письменника?

(1904 року одружився з дочкою священика, посла Галицького сейму Кирила Гаморака, — Ольгою).

− Що вам відомо про перші літературні спроби письменника?

(Перші літературні спроби Стефаника припадають на роки навчання в гімназії: 1897 в чернівецькій газеті «Праця», яку видавав Будзиновський В. Т., надруковано 7 новел з життя покутського села («Виводили з села», «Лист», «Побожна», «У корчмі», «Стратився», «Синя книжечка», «Сама-самісінька»), підписаних криптонімом «С». В. Будзиновський згадував, що під час першого прочитання творів Василя Стефаника професор Степан Смаль-Стоцький заплакав і сказав: «Я цікавий, яке враження зробить на Поліно» (так називали Осипа Маковея через сталеві нерви).

− В чому полягає новаторство Стефаника?

(Новаторство Стефаника полягає у тому, що він є творцем психологічної новели. Він будує сюжети не на розвитку зовнішніх подій, а на змінах почувань та переживань. У творах письменника немає авторських роз’яснень та тлумачень, говорять, роздумують самі персонажі. Тому його твори побудовані на монологах та діалогах. Він прагнув, щоб кожне слово у його новелах звучало, як згусток людського болю, повноголосо. Його твори стилі, глибоколіричні (хоча ліричність прихована), що порівнює їх із народною піснею. В наслідок цього Стефаник має свій власний особливий стиль).

4. Історія написання твору.

Твір написано під враженнями письменника від масової еміграції галицького селянства за океан. Стефаник, навчаючись тоді в Кракові, був свідком поневірянь земляків при пересадках з одного поїзда на інший. Причини, що призвели до масового переселення, — це пошуки кращої долі доведених до відчаю селян, які, незважаючи на важку працю, втратили у своїй країні будь-яку

надію на гідне життя. Протягом 1890-1910 років з Галичини виїхало понад 300 тисяч українців, лише з рідного
письменникові Русова на чужину подалося до 500 душ.

Прототипом головного героя був односелець письменника Штефан Дідух (у творі – Іван), який емігрував з родиною до Канади. У листі до онука Штефана Дідуха М. Гавінчука, від 11 лютого 1935 р. В.Стефаник так згадував його діда, що був близьким товаришем батька письменника, Семена Стефаника:

«Він був дуже розумний і спокійний, та інтересувався громадськими справами, та перший заклав читальню в Русові… Зі своїми дітьми і внуками він і багато інших покинули рідну землю… Зараз по їх від'їзді я написав оповідання «Камінний хрест», де є дослівні думки Вашого небіжчика діда в майже дослівнім наведенню. Це, так сказати, мій довг, сплачений вашому дідові в українській літературі, він же, ваш дідусь, мав в моїй молодості великий вплив»

В основу новели покладено реальний факт: перед тим як покинути рідний край, Штефан Дідух ставить на своїй ниві кам'яний хрест (який і донині стоїть у Русові). Але передусім це яскравий образ-тип, що втілював у собі душевні драми й долю багатьох добровільних вигнанців з рідного краю.

5. Робота з назвою твору.

– Чому, на вашу думку, твір має саме таку назву. Відповідь обґрунтуйте.

6. Бесіда-дискусія за змістом твору.

Василь Стефаник "Камінний хрест". Переказ новели.
https://www.youtube.com/watch?v=mRb5kq_pGUg

Зі скількох розділів складається твір?

– Доберіть назву до І розділу новели («Доля героя»).

– Розкажіть про життя Івана Дідуха в Галичині та причини його еміграції до Канади.

– З чого складається життя Івана?

– Що очікувало Івана після повернення з армії?

– Яким пам'ятають люди Івана після повернення з війська? Зачитайте з

тексту. (У виснажливій праці).

− Які художні деталі свідчать про те, що його праця була неймовірно важкою?

− Чим автор підсилює невигадану правду про селянина-раба?

(Подробицями, художніми деталями).

− Що залишили у спадок герою батьки?

− Що є важливим засобом індивідуалізації Івана Дідуха? (Монологи-спогади).

− Навколо чого вони обертаються? (Навколо горба). Чому?

(Іван зрісся з горбом, на ньому пройшло його життя. Він навіть готовий везти його за океан. Горе від розлучення з горбом таке велике, що всі попередні злигодні здаються йому щасливим минулим).

−Чи забезпечував горб сім'ю Івана?

(Так, за врожай, вирощений на горбі, вдалося купити два шматки землі).

−Яким у новелі постає горб?

− Як автор називає горб? (Страшний велетень).

− Чи злякався Іван горба і чому?

− Поміркуйте, це образ світлий чи гнітючий?

− Чому письменник не раз порівнює Івана з конем? Іван працює «як кінь». Це порівняння чи паралелізм? (Паралелізм).

− Зачитайте порівняння волосся Івана з гривою.

(«Потряс сивим волоссям, як гривою, кованою із сталевих ниток).

− Чи можна назвати Івана Дідуха господарем, адже у нього був тільки один кінь? Іван Дідух любив свою працю чи ненавидів?

(Праця – найглибший вияв душі чоловіка, боротьба за право бути людиною серед людей, родинне щастя, любов до дітей, сенс життя селянина).

− Чому назвали Дідуха Переломаним?

− Назвіть риси характеру Івана, які розкриваються в І розділі.

−Якою темою об'єднані наступні 6 розділів? (Проводи на чужину).

−Як поводиться Іван на початку проводів? (Вдаваний спокій).

− З чим порівнює героя В. Стефаник? (Із каменем, викинутим на берег).

− Чи хоче їхати Іван на чужину? Чому ж Іван Дідух вирішив залишити батьківщину? (Заради кращого майбутнього дітей).

−Що робиться в його душі? Чим ускладнена драма селянина?
(Він прощається не лише з малою батьківщиною, сільською громадою, а й з великою).
− Що переважило в Іванові — любов до рідного краю чи любов до дітей? Чи можемо ми за це осуджувати Дідуха?
− Чи плекає Іван особливі надії на краще життя за океаном?
− Чи відчувають Дідух і його родина майбутню кризу? Що для нього є кризою?
(Мука безуспішної боротьби всіх емігрантів за збереження своєї духовної ідентичності).
− Що у Івана викликає це передчуття? (Страшний біль).
− В якому образі автор це матеріалізує?
(«Ціла хата заридала, як би хмара плачу, що нависла над селом, порвалася»).
− Яку пам'ять про себе на цій землі залишає Дідух?
− Що викарбував герой на хресті?

7. Пояснення значення образів-символів твору.

Давайте спробуємо пояснити значення таких образів символів як:

- Дідух – хліб, сніп, основа життя, українство, поминання померлих, символ урожаю.
- Місяць − передвісник чогось лиховісного, підсилення трагізму й абсурдності ситуації.
- Роса − єднаюча сила землі і космосу: кінські копита, колеса, Іванові п’яти, експресивний рух.
- Поріг − почуття героїв у крайньому, майже неможливому прояві..
- Горб – тяжка праця, безвихідь, рідна земля, пам’ять.
- Прощання Дідуха з рідною хатою, селом, односельчанами – похорон душі героя.
- Прадавня пісня про осіннє листя – для підсилення трагізму психологічний прийом.
- Чужа земля – символ смерті, еміграції.
- Туга – любов до рідної землі і вимушена розлука, як камінь, викинутий хвилею на берег.

- Камінний хрест – пам’ятник усім емігрантам, які покинули рідний край у пошуках кращої соціально-економічної долі, батьківщини, тяжкої праці, терпіння народу, що хилиться під кам’яною вагою, гніту, але не падає пам’ять про І. Дідуха, безвихідь, титанічна марна праця, частка героя, відчай, печаль… поховання людини заживо, долі, крові й поту.

8. Паспорт твору В. Стефаника «Камінний хрест»

1. ***Історія написання:*** в основу новели покладено реальний факт про те, як Штефан Дідух (у творі Іван), односелець В. Стефаника, емігруючи до Канади, поставив на своїй ділянці кам’яний хрест (який до нині стоїть у Русові). У листі до онука Штефана Дідуха М. Гавінчука письменник зазначає, що в оповіданні «Камінний хрест» є дослівні думки Дідуха.Це і стало поштовхом до написання тору.
2. ***Рік створення:*** 1899.
3. ***Напрям:*** експресіонізм із елементами імпресіонізму.
4. ***Літературний рід:*** епос.
5. ***Жанр:*** психологічна новела (студія, тобто художнє дослідження душі головного героя).
6. ***Тема:*** еміграція за океан галицького селянства на межі XIX й XX ст. (прощання хлібороба Івана Дідуха із сусідами у зв'язку з виїздом до Канади).
7. ***Головна ідея:*** єдність селянина з рідною землею.
8. ***Герої твору:*** Іван Дідух, його дружина Катерина, їхні діти, кум Михайло, селяни.
9. ***Сюжет і композиція:*** новела складається із семи розділів, сюжет як такий відсутній: селянин Іван Дідух покидає рідну землю, щоб переїхати до Канади в пошуках кращого життя (на вмовляння дітей і дружини).
10. ***Символічні образи:*** горб (символ виснажливої селянської праці; тяжкої долі селянина; безталанності на батьківщині); п’яний танець Івана й Катерини

(символ смерті, прощання-смерті з рідною землею); камінний хрест на глиняному горбі (пам'ятник родині Дідуха, усім емігрантам; символ терпіння й титанічної марної праці; символ могили для людини, заживо похованої тяжким життям; символ страдницької долі народу-трудівника); тужлива пісня про осіннє листя (символ туги, жалю, нещасливої долі); прізвище Дідух (символ духа (дід+дух), символ снопа жита-життя на Різдво).

11. ***Час подій:*** кінець XIX ст.

12. ***Місце подій:*** гуцульське село (с. Русів).

9. Робота з епіграфом.

− Уважно прочитайте епіграф до нашого уроку.

Як ви зрозуміли вислови, взяті за епіграфи до уроку?

− На вашу думку, чи стосуються ці слова В. Стефаника? Чому?

− В чому, на вашу думку, полягає новаторство у творчості Василя Стефаника?

10. Незакінчене речення.

Закінчіть речення

− Новела В. Стефаника «Камінний хрест» − це…

(показ гнітючих переживань селянина, який виїздить на неминучу загибель у чужі й невідомі краї).

− Образ Івана Дідуха – це… (образ усього галицького селянства).

− Його трагедія – це… (трагедія всього краю, що несе камінний хрест нестатків і відчаю).

− Твори В.Стефаника – це… (своєрідний літопис народного життя, велика книга правди, написана кров'ю серця великого гуманіста).

Домашнє завдання

Дочитати новелу до кінця, закцентувати увагу на характеристики героїв;

прочитати сторінки підручника 169-178;

скласти хронологічну таблицю за життєвим та творчим шляхом Василя Стефаника.